

ලංකා සතොස ලිමිටඩ් - 2016

ලංකා සතොස ලිමිටඩ්හි 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය හා විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය, හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනය සහ මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය සහ වැදගත් ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්ති සහ අනෙකුත් පැහැදිලි කිරීමේ තොරතුරුවල සාරාංශයකින් සමන්විත 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාවේ ඇතුළත් විධිවිධාන ප්‍රකාර මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(6) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාරව, මා විසින් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතුයැයි අදහස් කරන සමාලෝචිත වර්ෂයේ සමාගමේ ක්‍රියාකාරීත්වය සම්බන්ධයෙන් වූ මාගේ නිරීක්ෂණ මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ. මෙම විගණනය සිදුකිරීම සඳහා ප්‍රසිද්ධ වෘත්තීයව නියුතු වරලත් ගණකාධිකාරී සමාගමක් මට සහාය විය.

උක්ත සඳහන් 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන 2018 සැප්තැම්බර් 30 දින වන විටත් ඉදිරිපත් කර නොතිබූ බැවින් සමාලෝචිත වර්ෂය සඳහා වූ ගනුදෙනු පිළිබඳව විගණකාධිපති වාර්තාවක් 2018 නොවැම්බර් 14 දින සමාගමේ සභාපති වෙත ඉදිරිපත් කර ඇත.

1.2 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරවූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනය තීරණය කිරීම අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ (“අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය”) වගකීම වේ.

1.3 විගණකගේ වගකීම

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පවත්වනු ලබන විගණනය මත පදනම්ව මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීම මාගේ වගකීම වේ.

1.4 මතය ව්‍යාචනය සඳහා පදනම

(අ) අඛණ්ඩ පැවැත්ම

වාර්තා කරන ලද දිනට සමාගමේ සමුච්චිත උපතතාවය රු.9,040.867,201 ක් වූ අතර ජංගම වත්කම් ඉක්ම වූ ජංගම වගකීම් රු.8,225,981,904 ක් විය. එසේම 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනතේ 220 (1) වගන්තියෙහි දැක්වෙන පරිදි සමාගම විශාල ප්‍රාග්ධන අලාභ තත්ත්වයකට මුහුණ දී සිටින බව වැඩිදුරටත් නිරීක්ෂණය විය. මෙම කරුණු හේතුවෙන් සමාගමට සිය වත්කම් තුළින් එහි වගකීම්වලට මුහුණදීමේ හැකියාව සහ සමාගම අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාවෙහි අවිනිශ්චිත තත්ත්වයක් පවතී.

(ආ) දේපල, පිරියත හා උපකරණ

(i) මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වෙන දේපල පිරියත හා උපකරණ සම්බන්ධයෙන් ස්ථාවර වත්කම් ලේඛනයක් විධිමත්ව නඩත්තු නොකිරීම හේතුවෙන් ඒවායේ සම්පූර්ණභාවය, භෞතික පැවැත්ම, වටිනාකම සහ ක්ෂයවීමවල නිවැරදිභාවය පිළිබඳ පරීක්ෂා කිරීමට විගණනයේදී නොහැකි විය. ආරම්භක ශේෂය රු.335,204,308 ක්වූ හඳුනානොගත් සහ නොසැසඳෙන වත්කම් අගයක් ඒ තුළ අඩංගු විය. තවද, භෞතික සත්‍යාපන ක්‍රමවේදයක්

ක්‍රමාණුකූල පදනමකින් ක්‍රියාත්මක කිරීම, භානිකරණ අලාභ කිසිවක් වේ නම් හඳුනාගැනීම සහ ඒ අනුව දේපළ පිරිසිදු හා උපකරණ අගය ගැලපීම් කිරීම යනාදී දේපළ පිරිසිදු හා උපකරණ පිළිබඳ ශක්තිමත් අභ්‍යන්තර පාලන ක්‍රමවේදයක් නිර්මාණය කර ක්‍රියාත්මක කර නොතිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය.

(ii) සමාගම විසින් පරිහරණය කරනු ලබන ඉඩම්වල හිමිකම හෝ බදු අයිතිය තහවුරු කිරීම සඳහා වන ලිඛිත සාක්ෂි විගණනය වෙත ඉදිරිපත් නොකෙරුණි. එබැවින් මුහුණපෑමට සිදුවිය හැකි මෙහෙයුම් අවදානම සහ ඒ තුළින් පැන නැඟිය හැකි නීතිමය ජරනිවිපාක වේ නම් ඒ පිළිබඳව නිශ්චිතව අවබෝධ කර ගැනීමට හෝ ජරමාණය කිරීමට නොහැකි විය.

(ඇ) ඉන්වෙන්ට්‍රි / මිලදී ගැනීම්/විකුණුම් පිරිවැය/වෙළඳ ගෙවිය යුතු

(i) සම්පූර්ණයෙන් ස්වයංක්‍රීය හා ඒකාබද්ධ තොරතුරු තාක්ෂණ පද්ධතියක් නොමැතිවීම, දෛනික ව්‍යාපාර ගනුදෙනු ලේඛනගත කිරීම හා වාර්තා කිරීමේදී සමාගම මුහුණදෙන ප්‍රධානතම බාධකය බව නිරීක්ෂණය විය. අලෙවිසැල්වල සිදුකෙරෙන ව්‍යාපාර ගනුදෙනුවලින් තුනෙන් දෙකකට (2/3) වැඩි ප්‍රමාණයක් ගිණුම්ගත කිරීම අතින් කරනු ලබන සටහන් ආශ්‍රයෙන් සිදුකර තිබුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විශේෂයෙන් මෙම අලෙවිසැල්වල ඉන්වෙන්ටරි සහ මිලදී ගැනීම්, ජ'නල් සටහන් මගින් පොදු ලෙජරයට අන්තර්ගත කරනු ලැබේ. තවද, පැතුරුම්පත් ආශ්‍රයෙන් මෙම අතින් කෙරෙන සටහන් තැබීම නිසා ආවේණික අභ්‍යන්තර වැරදි, දත්ත මඟ හැරීම, එකම සටහන දෙවරක් සටහන් වීම හා අගයන් අඩුවෙන් / වැඩියෙන් සටහන් වීම ආදී දෝෂයන් පවතින බව නිරීක්ෂණය විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වර්ෂය අවසානයේ ජ'නල් සටහන් මගින් සිදුකෙරෙන සැලකිය යුතු වටිනාකම් සහිත ගැලපීම් දක්නට ලැබුණි. එම දුර්වලතා නිරීක්ෂණය වූ අවස්ථා කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

(ii) ස්වාධීන සනාථ කිරීම් නොමැතිවීම හේතුවෙන් 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට පැවති රු.3,975,959,505 ක් වූ ඉන්වෙන්ටරි, භෞතිකව නිරීක්ෂණය කිරීමට හෝ වෙනත් විකල්ප මගින් සත්‍යාපනය කරගැනීමට හෝ නොහැකි විය.

(iii) මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වෙන විකුණුම් පිරිවැය තුළ රු.379,701,902 ක් වූ ශුද්ධ තොග උනන්දුව සහ ලෙජර ශේෂය හා භෞතික ශේෂය සැසඳීමේදී පැන නගින රු.4,106,723,701ක් වූ අනෙකුත් තොග විවලතාවය වැඩිවෙන් දැක්වීම යනාදී සැලකිය යුතු ගිණුම් ගැලපීම් ඇතුළත් විය. මීට අමතරව වර්ෂය තුළ සිදුකරන ලද මිලදී ගැනීම් තහවුරු කිරීම හා නිශ්චය කර ගැනීම සඳහා පද්ධතිය මගින් නිර්මාණය වූ වාර්තා නොවීය

(iv) විගණන වාර්තාවේ දිනය වනවිට, වර්ෂය තුළ සිදුකරන ලද මිලදී ගැනීම් සහ වෙළඳ ණය හිමියන් හඳුනාගැනීම සහ සනාථ කර ගැනීම සඳහා වාර්තා නිර්මාණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියක කළමනාකරණය නිරත වී තිබුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඉන්වෙන්ටරි සහ වෙළඳ ගෙවිය යුතු ශේෂවලට අදාළව සිදුකල යුතු කිසිදු ගැලපීමක් තිබුණේද යන්න සහ සමස්තයක් ලෙස ගත්කල සමාගමේ ලාභදායීත්වයට සහ මූල්‍ය තත්ත්වයට එමගින් සිදුවන බලපෑම තීරණය කිරීමට විගණනයේදී නොහැකි විය.

- (v) සැපයුම්කරුවන් විසින් එකඟ නොවීම හේතුවෙන් 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සඳහන් වෙළඳ ගෙවිය යුතු ශේෂවල පැවැත්ම සහ සම්පූර්ණත්වය සම්බන්ධයෙන් සනාථ කිරීමට සහ විශ්වාසය තැබීමට නොහැකි විය. මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සඳහන් රු.448,016,672 ක් වූ වෙළඳ ගෙවිය යුතු ශේෂයෙන් සැපයුම්කරුවන් විසින් සනාථ කළ ශේෂය රු.402,421,783 ක් වූයෙන් සනාථ නොකළ ශේෂය රු.45,594,889 ක් විය. එමෙන්ම රු.498,854,944 ක් වූ සනාථ කිරීම් කැඳවූ ශේෂයෙන් රු.96,433,161 කට අදාලව සැපයුම්කරුවන් විසින් ප්‍රතිචාර දක්වා නොතිබුණි.
- (vi) ඉන්වෙන්ටරි භාණ්ඩ ලේඛනගත කිරීම, නඩත්තු කිරීම හා වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් වර්තමානයේදී පවත්වාගෙන යනු ලබන ක්‍රමවේදය තුළින් මිලදී ගත් අයිතම ප්‍රමාණය, එක් එක් ඉන්වෙන්ටරි අයිතමයේ පිරිවැය, ඉන්වෙන්ටරි වලනය වන ප්‍රමාණය (ලැබීම් සහ නිකුත් කිරීම්) සහ දෙන ලද කාලපරිච්ඡේදයක පවතින ඉන්වෙන්ටරි ශේෂය පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් තොරතුරු සපයනු නොලබන අතර සමාගම විශාල මෙහෙයුම් අවදානමකට යොමු කරනු ලැබේ. තවද, මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සත්‍ය විවලනය, අතිරික්ත හා ඌනතා කිසිවක් වේ නම් ඒවා අනාවරණය කර ගැනීම, ඉන්වෙන්ටරි භාණ්ඩ සාවද්‍ය පරිහරණය සහ ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීම නිසා ඇතිවෙන අලාභ හඳුනාගෙන ඊට ප්‍රතිකර්ම යෙදීම දුෂ්කර වේ. ඉහත කරුණු අනුව ඉන්වෙන්ටරි කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් පවතින අභ්‍යන්තර පාලනය ප්‍රමාණවත් නොවන බව නිරීක්ෂණය විය. එමනිසා මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වෙන ඉන්වෙන්ටරි වටිනාකමෙහි නිරවද්‍යතාවය, සම්පූර්ණත්වය සහ පැවැත්ම සම්බන්ධයෙන් විශ්වාසය තැබිය නොහැකි විය.
- (vii) වර්ෂය අවසානයේදී මාර්ගස්ථ තොග ගිණුමෙන් රු. 14,729,648,431 ක් වටිනා ශේෂයක් අතින් ගනුදෙනු සිදු කරනු ලබන අලෙවිසැල් තොග පාලන ගිණුමට මාරු කර තිබුණි. පවත්නා වර්ෂය තුළ අතින් ගනුදෙනු සිදු කරනු ලබන අලෙවිසැල්වලට මාරු කරන ලද තොගයේ වටිනාකම එම ශේෂයෙන් නිරූපනය විය. කෙසේ වුවද මාරු පත්‍ර , අතින් ගනුදෙනු සිදු කරනු ලබන අලෙවිසැල්වලට මාරු කරන ලද තොගයේ ප්‍රමාණය හා විස්තරද අතින් ගනුදෙනු සිදු කරනු ලබන අලෙවිසැල්වලට මාරු කරන ලද තොග වටිනාකම (රු. මිලියන 14) සඳහන් සාරාංශයක්ද විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් නොකෙරුණි. ඒ හේතුවෙන් මාරු කරන ලද ගිණුම් සටහන්වල නිවැරදිතාවය සහ සම්පූර්ණත්වය පරීක්ෂා කිරීමට හෝ සහතික කිරීමට නොහැකි විය.
- (viii) කළමනාකරණය විසින් අනුගමනය කරනු ලබන ඉන්වෙන්ටරි අගය කිරීමේ ක්‍රමවේදය ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත 2 හි “ඉන්වෙන්ටරි” අවධානය සමඟ අනුකූල නොවේ. එම අනුකූල නොවීම නිසා මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වෙන විකුණුම් පිරිවැයට සහ ජංගම වත්කම්වලට ඇතිවිය හැකි මූල්‍ය බලපෑම තීරණය කිරීමට හෝ ප්‍රමාණනය කිරීමට නොහැකි විය.
- (ix) සමාගමේ අලෙවිසැල්වලින් ආපසු එවන ලද කල් ඉකුත්වූ සහ සැපයුම්කරුවන්වෙත ආපසු යැවිය යුතු තොග සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් ගබඩාවේ රඳවා තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. කෙසේ වුවද, සමාගම මෙම තොගවල වටිනාකම හෝ ප්‍රමාණය ගණනය කර නොතිබුණු අතර එක් එක් වර්ෂය අවසානයේ ගිණුම්ගත කිරීම ද, සිදුකර නොතිබුණි.

(ඇ) අත්තිකාරම්

රු.220,192,249 ක් වූ ගෙවූ අත්තිකාරම් සම්බන්ධයෙන් ලිඛිත සාක්ෂි නොතිබුණි. මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇතුළත් මෙම අය විය යුතු ශේෂවල අයිතිය, පැවැත්ම නිවැරදිතාවය සම්බන්ධයෙන් මාගේ විෂය පථය සීමාකාරී විය.

(ඉ) බැංකු සැසඳුම්

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල වෙනත් ආදායම් ලෙස සඳහන් කර තිබූ රු.10,735,872 ක වටිනාකමකින් යුතු හඳුනා නොගත් තැන්පතු සහ නිකුත් කළ නමුත් ඉදිරිපත් නොකරන ලද මාස 06 ඉක්මවූ, සැලකිය යුතු වටිනාකමකින් යුතු වෙක්පත් මහජන බැංකුවේ සංස්ථාපිත ශාඛාවේ (Corporate Branch) පවත්වා ගෙන යනු ලබන ජංගම ගිණුමට අදාල බැංකු සැසඳුම් ප්‍රකාශනයේ ඇතුළත්ව තිබුණි. මෙම තැන්පතුවල ස්වභාවය සහ අරමුණ හඳුනා ගැනීම සහ ඉදිරිපත් නොකළ වෙක්පත් අවලංගු කිරීම හා මෙමගින් ගිණුම්වලට සිදු කෙරෙන බලපෑම තක්සේරු කිරීම හා ප්‍රමාණනය කළ නොහැකි විය.

(ඊ) අලෙවිසැල්වල මූල්‍ය පාලනය

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල “අතැති මුදල් “ අලෙවිසැල් මුදල් පාලන යටතේ දැක්වෙන ශේෂය රු.314,126,445 ක් විය. කෙසේ වුවද 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට අලෙවිසැල්වල පැවති රු.192,958,901 ක් වූ මුදල් සඳහා උපලේඛනයක් ඉදිරිපත් කර තිබූ අතර උපලේඛන ඉදිරිපත් නොවූ රු.121,167,544 ක් වූ ශේෂයෙහි නිවැරදිතාවය සහ සම්පූර්ණත්වය සම්බන්ධයෙන් සෑහීමකට පත් විය නොහැකි විය.

(උ) සැලකිය යුතු වටිනාකමක් සහිත සම්බන්ධිත පාර්ශව ශේෂ

සමාගම විසින් සතොස ආරක්ෂක පොදු (පෞද්ගලික) සමාගම වෙත 2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට ගෙවිය යුතු ශේෂයෙහි රු.1,224.996 ක වෙනසක් විය. එසේම එදිනට සමාගමෙන් සමුපකාර තොග වෙළඳ සංස්ථාවට ලැබිය යුතු විවිධ වර්ගීකරණ යටතේ වූ ශේෂවල ශුද්ධ වටිනාකම රු.360,126,533 ක් විය.එසේ වුවද විවිධ ගිණුම් යටතේ සමාගමෙන් සමුපකාර තොග වෙළඳ සංස්ථාවට ගෙවිය යුතු ගිණුම්වල ශුද්ධ වටිනාකම රු.220,284,015 ක් වූයෙන් රු.139,842,518 ක වෙනසක් නිරූපනය විය.ඉහත සඳහන් වෙනස්කම් හේතුවෙන් එම ශේෂයන්හි නිවැරදිතාවය සහ සම්පූර්ණත්වය සම්බන්ධයෙන් සෑහීමකට පත් විය නොහැකි විය.

(එ) විමර්ශන සිදු කරමින් පවතින ව්‍යාපෘති

2014 සහ 2015 වර්ෂවලදී ලංකා සතොස සමාගම විසින් සහල් ආනයනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ 2016 දෙසැම්බර් 30 දින පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලද විශේෂ විගණන වාර්තාවේ අඩංගු මාගේ නිරීක්ෂණ වෙත අවධානය යොමු කරවමි.

2. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

2.1 මතය ව්‍යාචනය

මෙම වාර්තාවේ 1.4 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු හේතුවෙන් විගණන මතයක් සඳහා පදනමක් සැපයීමට ප්‍රමාණවත් සහ උචිත විගණන සාක්ෂි ලබාගැනීමට මට නොහැකි විය. ඒ හේතුකොටගෙන මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳව මම මතයක් ප්‍රකාශ නොකරමි.

2.2 වෙනත් තෛතික හා නියාමන අවශ්‍යතා පිළිබඳ වාර්තාව

2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනතේ 163(2) වගන්තිය ප්‍රකාරව මා විසින් පහත සඳහන් කරුණු දක්වමි.

(අ) මතය ව්‍යාචනය සඳහා පදනම සහ විගණනයේ විෂය පථය සහ සීමා කිරීම් ඉහත දක්වා ඇති පරිදි වේ.

(ආ) මාගේ මතය අනුව,

- මෙම වාර්තාවේ (අ) සිට (ඵ) දක්වා වූ ඡේද සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂා කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රමාණවත් සහ යෝග්‍ය විගණන සාක්ෂි නොලැබුණු අතර සමාගම විසින් ප්‍රමාණවත් පරිදි පොත්පත් වාර්තා පවත්වා නොතිබුණි.

- සමාගමේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනතේ 151 වගන්තියේ අවශ්‍යතාවයට අනුකූල නොවේ.

2.3 නීති රීති, රෙගුලාසි හා කළමනාකරණ තීරණවලට අනුකූල නොවීම

2015 මැයි 25 දිනැති අංක පීඊඩී/1/2015 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර චක්‍රලේඛයට පටහැනිව, නිල වාහන භාවිතා කිරීම සඳහා හිමිකම නොමැති නිලධාරීන් 13 දෙනෙකුට අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල අනුමැතිය මත ප්‍රවාහන දීමනා වශයෙන් රු.1,647,917 ක් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ගෙවා තිබුණි.

2.4 ප්‍රමාණවත් අධිකාරී බලයකින් තහවුරු නොවූ ගනුදෙනු

2003 ජූනි 02 දිනැති අංක පීඊඩී/12 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර චක්‍රලේඛයේ 9.7 වගන්තිය ප්‍රකාරව, භාණ්ඩාගාර අනුමැතියකින් තොරව, අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල අනුමැතිය මත වෘත්තීය සුදුසුකම් ඉදිරිපත් කරන ලද නිලධාරීන් සඳහා මාසිකව රු.10,000 බැගින් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී නිලධාරීන් 08 දෙනෙකුට වෘත්තීය දීමනා වශයෙන් රු. 647,833 ක් ද නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරීවරයෙකු සඳහා මාසිකව රු. 75,000 බැගින් නිලධාරීන් නිදෙනෙකුට කාර්යසාධන දීමනා වශයෙන් රු. 1,312,500 ක් ද සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ගෙවා තිබුණි.

3.. මූල්‍ය සමාලෝචනය

3.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

ඉදිරිපත් කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන අනුව සමාලෝචිත වර්ෂයේදී සමාගමේ මූල්‍ය ප්‍රතිඵලය රු.5,130,038,519 ක උනන්දුවක් වූ අතර ඊට අනුරූපීව ඉකුත් වර්ෂයේ උනන්දුව රු.1,945,253,021 ක් වූයෙන් ඉකුත් වර්ෂයට සාපේක්ෂව සමාලෝචිත වර්ෂයේ මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු.3.184,785.498 ක හෙවත් සියයට 164 ක උනන්දුවක් වැඩිවීමක් ඇති වී තිබුණි. විකුණුම් ආදායම රු.2.007,256,687 කින් වැඩි වුවද විකුණුම් පිරිවැය රු.6,259,210,197 කින් වැඩිවීම ශුද්ධ ලාභය අඩුවීම කෙරෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් බලපා තිබුණි.

සමාලෝචිත වර්ෂය හා ඉකුත් වර්ෂ 04 ක මූල්‍ය ප්‍රතිඵල විග්‍රහ කිරීමේදී 2011 වර්ෂයේ රු.251,490,199 ක් ව පැවති සමාගමේ ශුද්ධ ලාභය 2013 වර්ෂය අවසානයට රු.1,156,456,272 ක් දක්වා වැඩි වී තිබුණද 2014,2015 සහ 2016 වර්ෂවල පිළිවෙලින් රු.3,460,051,129ක,රු.1,945,253,021ක සහ රු.5,130,038,519 ක අලාභ ඇතිවී තිබුණි. කෙසේ වුවද, මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයට සේවක පාරිශ්‍රමික, රජයට ගෙවූ බදු සහ ක්ෂය වීම් නැවත ගැලපීමේදී 2011 වර්ෂයේ සිට 2013 වර්ෂය දක්වා දායකත්වය වැඩිවී තිබුණද, 2014, 2015 සහ 2016 යන වර්ෂවල පිළිවෙලින් රු..1,922,368,825 ක , රු 42,040,870 ක සහ රු.3,066,064,651 ක සෘණ අගයන් ඇතිවී තිබුණි.

4. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

4.1 කාර්යසාධනය

4.1.1 සැලසුම් කිරීම

2003 ජූනි 02 දිනැති අංක පීඊඩී/12 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර චක්‍රලේඛයේ 5.1 වගන්තිය ප්‍රකාරව, සමාගමේ දැක්ම හා මෙහෙවර ඉටු කර ගැනීම සඳහා වර්ෂ තුනකට නොඅඩු කාලයක් සඳහා සංයුක්ත සැලැස්මක් හා ඊට අනුරූපව ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් පිළියෙල කළ යුතු වුවත් සමාලෝචිත වර්ෂයට අදාළව සංයුක්ත සැලැස්මක් පිළියෙල කිරීමෙන් තොරව ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් පමණක් පිළියෙල කර තිබුණි. එමෙන්ම චක්‍රලේඛයේ 5.2 වගන්තිය ප්‍රකාරව, සංයුක්ත සැලසුමට සහ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට අනුකූල වන පරිදි වාර්ෂික අයවැය ලේඛනයක් පිළියෙල කළ යුතු වුවත් සමාලෝචිත වර්ෂයට අදාළව වාර්ෂික අයවැය ලේඛනයක් පිළියෙල කර නොතිබුණි.

4.2 වෙනත් රාජ්‍ය ආයතන සඳහා ලබා දුන් ආයතනයේ සම්පත්

2003 ජූනි 02 දිනැති අංක පීඊඩී/12 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර චක්‍රලේඛයේ 9.4 වගන්තියට පටහැනිව, අමාත්‍ය මණ්ඩල අනුමැතියකින් තොරව සමාගමේ කාර්ය මණ්ඩලයේ 14 දෙනෙකු සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විට රේඛීය අමාත්‍යාංශයට අනුයුක්ත කර තිබූ අතර එම නිලධාරීන්ගේ වැටුප් හා දීමනා වශයෙන් සමාලෝචිත වර්ෂය තුළ සමාගම විසින් ගෙවා තිබූ මුදල රු.2,032,692 ක් විය. සමාගම විසින්, මෙම වියදම් ප්‍රතිපූර්ණය කරන ලෙස අදාළ අමාත්‍යාංශයෙන් ඉල්ලීමක් කර නොතිබුණි.

4.3 කළමනාකරණ ක්‍රියාකාරකම්

පහත සඳහන් නිරීක්ෂණ කරනු ලැබේ.

(අ) ආනයන නිශ්කාශණ අත්තිකාරම්

සමාගම විසින් 2014 සහ 2015 වර්ෂවල සිදු කරන ලද සහල් ආනයනයට අදාළව නිශ්කාශණ ආයතනයකට ගෙවා තිබූ අත්තිකාරම් සම්බන්ධයෙන් පහත සඳහන් නිරීක්ෂණයන් කෙරේ.

- (i) නිශ්කාශණ ආයතනය තෝරා ගැනීමේදී රජයේ ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ කිසිවක් අනුගමනය කර නොතිබුණි.
- (ii) 2015 වර්ෂයේ අවස්ථා 53 කදී ගෙවන ලද රු. 1,224,541,593 ක අත්තිකාරම් මුදලින් රු. 242,600,501 ක් සහ සමාලෝචිත වර්ෂයේ අවස්ථා තුනකදී ගෙවන ලද රු. 25,000,000 ක අත්තිකාරම් මුදලක් විගණන දිනය වූ 2019 මාර්තු 31 දිනය වන විටත් නිරවුල් කර නොතිබුණු අතර නිශ්කාශණ සමාගම සමඟ පවතින නොඑකඟතාවයන් හේතුවෙන් අත්තිකාරම් නිරවුල් කිරීම තවදුරටත් ප්‍රමාද වෙමින් පැවතුණි.
- (iii) අත්තිකාරම් ගෙවීමට අදාළව, සමාගම විසින් විගණනයට ඉදිරිපත් කරන ලද තොරතුරුවල පැවති පරස්පරතාවයන්ට අදාළව සිදු කළ විගණන විමසීම් සම්බන්ධයෙන් පිළිතුරු විගණන දිනය වූ 2019 මාර්තු 31 දින වන විටත් ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි.

(ආ) අලෙවිසැල්වල තොග සම්බන්ධ අභ්‍යන්තර පාලනයේ පවතින දුර්වලතාවය හේතුවෙන් තොග අලාභ නිවැරදිව ගණනය කිරීමට නොහැකි වී තිබුණි. ඒ හේතුවෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී සමාගමේ අලෙවිසැල් 23 ක සොරුබිඳීම් සම්බන්ධයෙන් රක්ෂණ වන්දි අයදුම් කිරීම සඳහා හඳුනාගෙන තිබූ අලාභය රු.13,660,217 ක් වුවද ඊට අදාළව ලබාගත හැකි වූ රක්ෂණ වන්දි මුදල් එකතුව රු.2,758,666 ක් පමණක් විය. එමෙන්ම අදාළ අලාභයන් සම්බන්ධයෙන් වගකිව යුතු පාර්ශවයන් හඳුනා ගෙන අලාභ අය කර ගැනීමටද කටයුතු කර නොතිබුණි.

4.4 අනාර්ථික ගනුදෙනු

රේඛීය අමාත්‍යාංශය භාර අමාත්‍යවරයා සහ අමාත්‍යාංශය යටතේ පවත්නා ආයතනවල නිලධාරීන් අතර පැවති සාකච්ඡාවක දී, සමුපකාර තොග වෙළඳ සංස්ථාව විසින් සී/ස ලංකා සීනි සමාගමෙන් සහනදායී මිලට දුඹුරු සීනි තොග මිල දී ගෙන ලංකා සතොස , අනෙකුත් රාජ්‍ය ආයතන සහ පෞද්ගලික අංශය වෙත අලෙවි කිරීමට තීරණය කර තිබුණි. ඒ අනුව සමුපකාර තොග වෙළඳ සංස්ථාවේ (සතොස) සභාපතිවරයා විසින් දුඹුරු සීනි තොග සැපයීම සඳහා ලංකා සතොස සමාගමේ සභාපතිවරයාගේ එකඟතාවය 2016 ජනවාරි 08 දින විමසා තිබූ අතර, ලංකා සතොස සමාගමේ සභාපතිවරයා විසින් සමාගම සතුව ප්‍රමාණවත් සීනි තොග ඇති බැවින් සතොස වෙතින් සීනි මිලදී ගත නොහැකි බවත් පවත්නා සීනි තොග අවසන් වන විට සතොස වෙතින් මිලදී ගැනීමට ප්‍රමුඛතාවය ලබා දෙන බවත් 2016 ජනවාරි 13 වන දින දන්වා තිබුණි. එසේ වුවද ලංකා සතොස සමාගම විසින් 2016 ජනවාරි 12 දින ටෙන්ඩර් කැඳවා, දුඹුරු සීනි කි.ග්‍රෑ. 01 ක් රු. 93.65 බැගින් කි.ග්‍රෑ 200,000 ක් මිලදී ගැනීමට 2016 ජනවාරි 13 දින කටයුතු කර තිබුණි. විගණනයට සපයන ලද තොරතුරු අනුව සතොස විසින් උක්ත සඳහන් දුඹුරු සීනි කි.ග්‍රෑ. 01 ක් රු. 80.50 බැගින් අලෙවි කර තිබූ බව නිරීක්ෂණය විය. ඒ අනුව, කි.ග්‍රෑ. 01 ක් රු.80.50 බැගින් සතොස වෙතින් මිලදී ගත හැකිව තිබූ දුඹුරු සීනි කි.ග්‍රෑ. 200,000 ක් බාහිර ආයතනයකින් රු.93.65 බැගින් මිලදී ගැනීමට කටයුතු කිරීම නිසා සමාගමට රු.2,630,000 ක අතිරේක වැයක් දැරීමට සිදුව තිබුණි.

4.5 කාර්ය මණ්ඩල පරිපාලනය

සමාගමේ අනුමත කාර්ය මණ්ඩලය 3075 ක් වුවත් සමාලෝචිත වර්ෂයේ තත්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය 3641 ක් වූ අතර ඒ සම්බන්ධ පහත කරුණු නිරීක්ෂණය විය.

- (අ) සමාගමේ අලෙවිසැල් වර්ධනයවීමත් සමඟ ඊට අනුරූපව සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විට 787 ක අතිරේක කාර්ය මණ්ඩලයක් බඳවා ගෙන තිබුණද ඒ සඳහා අනුමැතිය ලබාගෙන නොතිබුණු අතර පුරප්පාඩුව පැවති අනුමත කාර්ය මණ්ඩලයේ තනතුරු 221 ක් සඳහා බඳවා ගැනීම් සිදු කර නොතිබුණි.
- (ආ) කළමනාකරණ විශේෂඥයින් වශයෙන් රේඛීය අමාත්‍යාංශයට බඳවා ගනු ලැබූ නිලධාරීන් 04 දෙනෙකු සමාගම වෙත අනුයුක්ත කර තිබූ අතර එම නිලධාරීන්ගේ දීමනා වශයෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී රු. 1,410,000 ක් ගෙවා තිබුණි.
- (ඇ) 2015 වර්ෂයේ දී වැඩ තහනමට ලක්වූ ගණකාධිකාරීවරයෙකු, විනය පරීක්ෂණයකින් පසු කළමනාකරු (මෙහෙයුම්) ලෙස 2016 පෙබරවාරි 29 දින නැවත සේවයේ පිහිටුවා තිබූ අතර එම නිලධාරියා විසින් උක්ත සඳහන් තනතුරට අදාළ සුදුසුකම් සපුරා තිබූ බවට විගණනයේදී තහවුරු නොවීය.

5. ගිණුම් කටයුතුභාවය සහ යහපාලනය

5.1 මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කිරීම.

2003 ජූනි 02 දිනැති අංක පීඊඩී/12 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර වක්‍රලේඛය ප්‍රකාරව වාර්ෂික මූල්‍ය ප්‍රකාශන හා කෙටුම්පත් වාර්ෂික වාර්තාව මූල්‍ය වර්ෂය අවසාන වී දින 60 ක් ඇතුළත විගණකාධිපති වෙත. ඉදිරිපත් කළ යුතු වුවත් 2016 වර්ෂයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කර තිබුණේ 2018 ඔක්තෝබර් 25 දිනවේ.

5.2 ප්‍රසම්පාදන හා කොන්ත්‍රාත් ක්‍රියාවලිය

5.2.1 ප්‍රසම්පාදනයන්

පහත සඳහන් නිරීක්ෂණ කරනු ලැබේ.

(අ) ආරක්ෂිත කැමරා පද්ධතියක් සවි කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය

ආරක්ෂිත කැමරා පද්ධතියක් සපයා සවි කිරීමේ කොන්ත්‍රාත්තුව සම්බන්ධව 2016 ජූනි 10 දින සැපයුම්කරුවෙකු සමඟ ගිවිසුමකට එළඹ තිබූ අතර ව්‍යාපෘතියෙහි වටිනාකම රු.142,292,252 ක් විය. ඒ සම්බන්ධව පහත සඳහන් නිරීක්ෂණයන් කෙරේ.

- (i) උක්ත සඳහන් ව්‍යාපෘතිය පවරා තිබූ සැපයුම්කරු වෙනත් ප්‍රධාන සමාගමක උපකරණ සහ හැකියා ධාරිතාවය මත එම කොන්ත්‍රාත්තුව ලබා ගෙන තිබුණද ඒ සම්බන්ධව ප්‍රධාන සමාගම සමඟ ඇති කර ගෙන තිබූ ගිවිසුම 2017 දෙසැම්බර් 17 දිනෙන් අවසන් වී තිබුණි. එබැවින් ප්‍රධාන සමාගමේ උපකරණ ලබා ගැනීම හා හැකියා ධාරිතාවය සම්බන්ධයෙන් අවිනිශ්චිතතාවයක් පැවතුණි.
- (ii) පහත සඳහන් ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශයන්ට අනුකූල නොවීම් නිරීක්ෂණය විය.

- මාර්ගෝපදේශ 2.7.4 ප්‍රකාරව අමාත්‍යාංශ ප්‍රසම්පාදන කමිටුවට අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරියෙකු හා අස්ථිත්වයේ ප්‍රධානියා ඇතුළත් වුවද ඉතිරි සාමාජිකයා අදාල ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධ ප්‍රවීණතාවයකින් යුත් බාහිර සාමාජිකයකු නොවූ අතර, එම සාමාජිකයා අස්ථිත්වයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු විය.
- මාර්ගෝපදේශ 2.6 ප්‍රකාරව තාක්ෂණ ඇගයීම් කමිටුවේ අනුමැතියෙන් තොරව ලංසු කැඳවීමේ ලේඛනවල පිරිවිතර වෙනස් කර තිබුණි.
- මාර්ගෝපදේශ 5.3.5 ප්‍රකාරව කොන්ත්‍රාත්තුව පවරා තිබූ සැපයුම්කරු ඉදිකිරීම් කර්මාන්ත සංවර්ධන අධිකාරියේ ලියාපදිංචි ලේඛනගත සැපයුම්කරුවෙකු බවට සනාථ කර ගැනීමට අදාල සාක්ෂි විගණනයට ඉදිරිපත් නොකෙරුණි.

- (iii) තාක්ෂණික පිරිවිතරවල ඇතුළත් අයිතම 55 ක් අතුරින් අයිතම 54 ක් සම්බන්ධයෙන් නොසැසඳීම් පවතින බව තාක්ෂණික ඇගයීම් කමිටුව විසින් සඳහන් කර තිබුණද ලංසු ඇගයීමේදී ඒ සම්බන්ධව අවධානය යොමු කර නොතිබුණි.
- (iv) බැංකු ඇපකරයක් ලබා ගැනීමෙන් තොරව රු. 27,654,280 ක් වූ සවලීකරණ අත්තිකාරම් ගෙවා තිබුණි.

(ආ) ව්‍යවසාය සම්පත් සැලසුම්කරණ පද්ධතියක් (ERP System) පිහිටුවීම

(i) සමාගම විසින් ව්‍යවසාය සම්පත් සැලසුම්කරණ පද්ධතියක් (ERP SYSTEM) පිහිටුවීම සඳහා රු.198,175,784 ක වටිනාකමකට සැපයුම්කරුවෙකු සමඟ ගිවිසුමකට එළඹ තිබූ අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂා කිරීමේදී පහත සඳහන් ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශයන්ට අනුකූල නොවීම් නිරීක්ෂණය විය..

- මාර්ගෝපදේශ 2.7.4 ප්‍රකාරව අමාත්‍යාංශ ප්‍රසම්පාදන කමිටුවට අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරියෙකු හා අස්ථිත්වයේ ප්‍රධානියා ඇතුළත් වුවද ඉතිරි සාමාජිකයා අදාල ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධ ප්‍රවීණතාවයකින් යුත් බාහිර සාමාජිකයකු නොවූ අතර, එම සාමාජිකයා අස්ථිත්වයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු විය.
- ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ 2.3.2 ප්‍රකාරව ව්‍යාපෘතියට අදාල පිරිවිතර හා ලංසු ලේඛන තාක්ෂණික ඇගයීම් කමිටුවට ඉදිරිපත් කර අනුමැතිය ලබා ගෙන නොතිබුණි.
- ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ 2.8.3 ප්‍රකාරව සාමාජිකයින් 05 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත වූ තාක්ෂණික ඇගයීම් කමිටුවේ සියලු සාමාජිකයින්ගේ නිර්දේශ අවශ්‍ය වුවද සාමාජිකයින් නිදෙනෙකු පමණක් නිර්දේශ ලබා දී තිබුණි.

(ii) බැංකු ඇපකරයක් ලබා ගැනීමෙන් තොරව රු. 39,635,157 ක් වූ සවලීකරණ අත්තිකාරම් ගෙවා තිබුණි.

(ඇ) සමාගම විසින් එහි අලෙවි කටයුතු පවත්වාගෙන යාම සඳහා දිවයිනේ විවිධ ප්‍රදේශවලින් කුලී පදනම මත ලබා ගෙන තිබූ ගොඩනැගිලි, ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියෙන් බැහැරව ලබා ගෙන තිබූ අතර ඒ වෙනුවෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ගෙවා තිබූ කුලී මුදල රු.415,816,042 ක් විය.

(ඈ) කුලී වාහන සැපයීම වෙනුවෙන්, ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියෙන් බැහැරව තෝරා ගෙන තිබූ කුලී වාහන සැපයුම් ආයතනයක් සඳහා සමාලෝචිත වර්ෂයේදී රු.5,506,927 ක් ගෙවා තිබුණි.

6. පද්ධති හා පාලනයන්

විගණනයේදී නිරීක්ෂණය වූ පද්ධති හා පාලන දුර්වලතා වරින්වර සමාගමේ සභාපතිවරයාගේ අවධානයට යොමු කරන ලදී. පහත සඳහන් පාලන ක්ෂේත්‍ර කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතුවේ.

පද්ධති හා පාලන ක්ෂේත්‍ර

නිරීක්ෂණ

(අ) ප්‍රසම්පාදන කටයුතු පාලනය	ප්‍රසම්පාදන කටයුතුවලදී ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයේ නියමයන් අනුගමනය කර නොතිබීම.
(ආ) මානව සම්පත් පාලනය	අනුමත බඳවා ගැනීමේ පරිපාටියක් නොතිබීම සහ අවිධිමත් ලෙස බඳවා ගැනීම් හා උසස් කිරීම් සිදු කිරීම.
(ඇ) අයවැය ලේඛනමය පාලනය	වාර්ෂික අයවැය ලේඛන පිළියෙල නොකිරීම නිසා කළමනාකරණ පාලන කාරකයක් ලෙස භාවිතා කිරීමට නොහැකි වීම.
(ඈ) ඉන්වෙන්ට්‍රි පාලනය	(i) නිවැරදි තොග වාර්තා පවත්වා ගැනීමට කටයුතු නොකිරීම. (ii) විධිමත් තොග අගය කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් නොමැති වීම. (iii) භෞතික තොග ගණනය විධිමත් නොවීම.
(ඉ) ගිණුම්කරන පද්ධති	(i) ගිණුම්කරනය සඳහා වූ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය ප්‍රමාණවත් හා විධිමත් නොවීම. (ii) ගිණුම්වල ගැලපීම් සටහන් සඳහා ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි සහ අනුමැතිය නොමැති වීම.
(ඊ) වත්කම් පාලනය	(i) ස්ථාවර වත්කම් ලේඛනයක් නොමැති වීම. (ii) වත්කම් ප්‍රාග්ධනික කිරීමේ නිසි ක්‍රමවේදයක් නොමැති වීම.

